

AG Eindhoven,
bijzondere activiteiten in goed gezelschap

AG-filosofieforum 2019

Presentatie van filosofiegroepen in 2019-2020

Op 4 juni 2019 in de Meerlezaal van de sociëteit van het AG, aanvang 20.00 uur

Academisch Genootschap – Parklaan 93 – Eindhoven

Het AG is een bruisende sociëteit met inspirerende leden. De leden organiseren veel activiteiten op wetenschappelijk, cultureel en maatschappelijk gebied. Voor meer info zie www.ag-eindhoven.nl

Programma

20.00 Welkom en algemene opzet filosofiegroepen

- Hans Eerdmans

20.10 Korte inleidingen van voorgestelde thema's

- Charles Vergeer: *Vrijheid in het geding*
- Ingeborg van den Bold: *Filosofie van persoon en identiteit*
- Miriam van Reijen: *Spinoza in bedrijf*
- Peter de Wind¹: *Het goede leven en de vrije markt*
- Pieter Lemmens: *De hypertechnologische samenleving*
- Pouwel Slurink: *De evolutie van de taal*
- Sikko Argelo/Bert Rajh: *Religie als natuurlijk fenomeen*

21.55 Korte pauze

22.00 Vragenronde

U kunt naar de begeleider(s) van uw keuze toestappen voor al uw vragen over hun onderwerp. U kunt hen op duidelijk aangegeven plaatsen vinden.

Denk er wel om dat sommige begeleiders vanwege hun reistijd voeger moeten vertrekken!

23.00 Einde

¹ In verband met de vakantie van Peter de Wind zal zijn inleiding worden verzorgd door Dries Schellekens

Filosofiegroepen: algemene opzet

Wat is werkelijkheid? Wat is een goed leven? Wat is geluk? Heb ik een vrije wil?

Al eeuwenlang zoeken mensen naar antwoorden op belangrijke levensvragen. Filosofen kunnen ons helpen met het stellen van de goede vragen en het doorzien van nep-antwoorden. In deze onzekere en verwarrende wereld blijken inzichten van oude filosofen over de zin van het leven en het wezen van de mens verrassend actueel. De beoefening van de filosofie beleeft een nieuwe bloeiperiode wat ook blijkt uit de hoeveelheid nieuwe boeken dat jaarlijks verschijnt.

AG-Filosofie is een van de vele activiteiten van het AG. Meer dan 30 jaar geleden, in 1988, werd de 'filosofenclub' opgericht. Sindsdien organiseert de Filosofiecommissie ieder seizoen een aantal filosofiegroepen en een aantal (meestal drie) lezingen.

Meedoen aan de filosofiegroepen betekent zelfwerkzaamheid: de aard hiervan kan verschillen per groep, variërend van een serie colleges, een cursus, een werkcollege, een studiegroep onder begeleiding van een docent tot totale zelfwerkzaamheid als groep.

De groepen starten in september, er zijn negen maandelijkse bijeenkomsten, met als goede traditie een afrondende lunch of diner, samen met de begeleider (in mei of soms juni).

Op de volgende bladzijden vindt u de voorstellen van zeven verschillende thema's zoals voorgesteld door de begeleiders en verwoord in hun eigen woorden.

Charles Vergeer: *Vrijheid in het geding*

Code: CV

Maandagavonden, 20.00 uur

In 2019: 2/9, 7/10, 4/11, 2/12

In 2020: 6/1, 3/2, 2/3, 6/4, 11/5 (8/6)

€ 170 (AG-leden €75)

Opzet: studiegroep, max. 16 deelnemers

Vanaf de Verlichting is onze vrijheid in het geding. Twee eeuwen gold vrijheid (opgevat als bevrijding van onrecht, ongelijkheid en heerschappij) als nastrevenswaard. Onder meer door 9/11 werd vrijheid weggedrongen door veiligheid: safety first!

Al meteen na de Tweede Wereldoorlog verscheen *The Open Society and its Enemies*, een klassiek meesterwerk van Karl Popper. Het werd afgelopen jaar behandeld in de studiegroep van Bert Rajh en Sikko Argelo. Deze aanval op Plato, Hegel en Marx, de drie grote vijanden van democratie en vrijheid in de ogen van Popper, werd tien jaar later gevolgd door een methodische en filosofische verantwoording. In dat boek, *The Poverty of Historicism*, wordt fel uitgehaald naar vrijheid bedreigende ideologieën, filosofische stelsels die de openheid van de samenleving willen beperken en onmogelijk maken en naar denkers die zich beroepen op historische wetten. Het is een klein klassiek meesterwerk en vanwege de omvang (160 bladzijden) vullen we het aan met een andere, maar goed vergelijkbare, Engelse filosoof: Isaac Berlin. Van diens boek met vier hoofdstukken werd de helft (het boeiendste deel) in een Nederlandse vertaling bij Boom Amsterdam uitgegeven: *Twee opvattingen van vrijheid*. Berlin zet twee sterk afwijkende opvattingen van vrijheid, tevens houdingen tegenover het leven, tegenover elkaar.

Literatuur:

Karl Popper: *The Poverty of Historicism* of de vertaling *Armoede van het historicisme*, Spectrum, 2008, ISBN9789031507108, €15.99

Isaac Berlin: *Twee opvattingen van vrijheid*, Boom Uitgevers (2010), ISBN9789085069034, 3^e druk, €12.00

Charles Vergeer studeerde filosofie en promoveerde bij Cornelis Verhoeven op een studie over Heraclitus. Hij doceert filosofie en ethiek aan de Fontys hogeschole te Eindhoven, geeft vele lezingen over filosofische onderwerpen en publiceerde, zowel in het tijdschrift *Filosofie* als in boekvorm.

Ingeborg van den Bold: *Filosofie van persoon en identiteit*

Code: IB

Maandagmiddagen, 14.00 uur, *voorafgegaan door een gezamenlijke lunch.*

Data in 2019: 2/9, 14/10, 4/11, 9/12

Data in 2020: 13/1, 10/2, 9/3, 6/4, 11/5, (8/6)

€ 295 (AG-leden € 200)

Opzet: werkcollege, max. 10 deelnemers, incl. begeleider

Waar ben je als je onder narcose bent? Het is nog niet zo makkelijk om een antwoord op die vraag te geven. Om deze vraag te kunnen beantwoorden moet je weten wie je bent en moet je weten wat je persoonlijke identiteit bepaalt. Wat bepaalt onze identiteit? Is dat ons lichaam, onze gedachten, onze herinneringen of zit het nog weer anders? Filosofen hebben hier in de loop der tijd heel verschillend over gedacht. Het is dan ook een vraag die ons direct midden in de filosofie van persoon en identiteit brengt. In haar boek *Waar was ik toen ik er niet was?* neemt filosofe Monica Meijnsing deze vraag als uitgangspunt om de diverse filosofische posities over persoonlijke identiteit uiteen te zetten, met elkaar in confrontatie te brengen en te bekritisieren. In haar boek combineert zij filosofische argumentatie met voorbeelden uit het dagelijks leven en met empirisch onderzoek dat zij uitgebreid beschrijft. Meijnsing beheerst de kunst om ingewikkelde filosofieën glashelder uit te leggen en om te filteren waar filosofische argumentatie de mist in gaat. Haar boek eindigt met het ontwikkelen van een eigen filosofie van persoon en identiteit. Wij zullen zien dat Meijnsings visie op persoon en identiteit ons kan helpen om actuele vraagstukken op een nieuwe manier te doordenken, zoals de vraag wat het krijgen van dementie betekent voor onze persoonlijke identiteit.

Literatuur: Monica Meijnsing: *Waar was ik toen ik er niet was? Een filosofie van persoon en identiteit*, Uitgeverij Vantilt (2018), prijs € 19,95.

Ingeborg van den Bold studeerde Geneeskunde in Utrecht en Filosofie in Tilburg (bachelor en master cum laude) met als specialisatie Ethiek van Bedrijf en Organisatie. Zij studeerde af op het geweten in Heideggers *Zijn en tijd*. Met Bold filosofische praktijk organiseert zij filosofische workshops en cursussen. Zij is secretaris van de Vereniging voor Filosofie en Geneeskunde en huisfilosoof van Tegenlicht Meet Up 040. Aan Tilburg University werkt zij bij prof. dr. Jenny Slatman aan een filosofisch proefschrift over lichaamsbewustzijn. Ingeborg is sinds twee jaar lid van het AG.

Miriam van Reijen: *Spinoza in bedrijf*

Code MR

Maandagochtenden, 11.00 uur, *gevolgd door een gezamenlijke lunch*

In 2019: 9/9, 14/10, 11/11, 9/12

In 2020: 13/1, 10/2, 9/3, 6/4, 11/5 (8/6)

€ 295 (AG-leden € 200)

Opzet: werkcollege, max. 16 deelnemers

Na de algemene inleiding volgen 7 of 8 bijeenkomsten met ieder een eigen thema uit Spinoza's filosofie. De bijeenkomsten worden kort ingeleid gevolgd door korte teksten van Spinoza zelf. De discussie is gericht op het helder maken van de actualiteit van Spinoza's gedachtengoed, zowel maatschappelijk als politiek als voor het individuele geluk. Thema's zijn: Spinoza's leven, werken en filosofie en Spinoza, een wijze koopman die zijn filosofie als nuttig aanprijst

-De mens: onderdeel van de natuur, van het grote geheel en dus ook onderhevig aan de natuurwetten

-De mens heeft net als al wat is, een drang tot voortbestaan en het goed hebben, maar heeft, net zo min als al wat is, geen vrije wil

-Volgens Spinoza legt het actieve verstand het vaak af tegen de passies, naar dit kan veranderen

-De mens is volgens Spinoza een sociaal wezen, en mensen kunnen voor elkaar het meest nuttig zijn

-In zijn politieke filosofie houdt Spinoza een pleidooi voor de democratie en de volledige vrijheid van meningsuiting.

Literatuur:

Miriam van Reijen: *Spinoza in bedrijf, van passie naar actie*, Uitgever Klement/Pelckmans (2013). Prijs € 17,50.

Miriam van Reijen promoveerde in 2010 op Spinoza aan de universiteit van Tilburg. Zij was hoofddocent Filosofie & Praktijk aan de Internationale School voor Wijsbegeerte en geeft thans HOVO-cursussen en cursussen voor het Humanistisch Verbond.

Van 2003-2018 was ze bestuurslid van de Vereniging 'Het Spinozahuis'. Eerder schreef ze onder meer over Spinoza 'De geest is gewillig maar het vlees is sterk'.

Peter de Wind: *Het goede leven en de vrije markt*

Code PW

Woensdagavonden, 20.00 uur

In 2019: 11/9, 9/10, 13/11, 11/12

In 2020: 8/1, 12/2, 11/3, 8/4, 13/5 (10/6)

€ 170 (AG-leden €75)

Opzet: Cursus, max. 20 deelnemers

We gaan dit seizoen filosoferen over het goede leven in relatie tot de wereld waarin we *nu* leven. Bijzondere aandacht verdient de ontwikkeling van de markteconomie, omdat die een grote invloed heeft op ons leven en ons idee van persoonlijke vrijheid. De vrije markt is overal: ze verspreidt zich over de hele wereld. Het lijkt alsof we in de wereld van relaties, reclame, vermaak, het werk dat we doen, de spullen die we kopen etc. alles in volledige vrijheid zelf kunnen kiezen. Maar als we wat beter kijken zien we dat onze keuzes op veel manieren worden beïnvloed door keuzes van anderen en door onder andere reclameboodschappen. De vraag doemt dan ook op in hoeverre onze vrijheid door de vrije markt wordt bevorderd of juist bedreigd. Of anders gesteld: hoe dienen mensen om te gaan met hun vrijheid binnen de context van de vrije markt als ze het 'goede leven' willen realiseren?

Deze cursus is bedoeld voor degene die wil nadenken over het *goede leven* in relatie tot vrijheid, techniek en economie. Met veel ruimte voor discussie behandelt cursusleider De Wind de stof van dit boek en hij zal aan de hand van andere filosofische invalshoeken tevens de vooronderstellingen van de drie auteurs van deze publicatie over het voetlicht proberen te brengen.

Literatuur:

Ad Verbrugge, Govert Buijs en Jelle van Baardewijk: *Het goede leven & de vrije markt. Een cultuurfilosofische analyse*, Lemniscaat (2018), ISBN 978 9047 709589. Prijs: € 29,95.

Peter de Wind studeerde filosofie aan de Universiteit van Amsterdam en theologie aan de Katholieke Universiteit Amsterdam. Ruim 30 jaar heeft hij de vakken maatschappijleer, levensbeschouwing en filosofie gedoceerd op het Augustinianum te Eindhoven. Vanaf 1981 is hij bestuurslid van de Stichting Wijsgerige Kring Eindhoven (WKE) en is momenteel voorzitter. Vanaf 1990 redigeert hij de rubrieken 'Filosofie & Onderwijs' en 'Berichten' van *Filosofie-Tijdschrift*. Daarnaast is hij onder andere redacteur van de herziene en aangevulde uitgave van het 'Woordenboek Filosofie' (Garant, 2015).

Pieter Lemmens: *De hypertechnologische samenleving*

Code PL

Dinsdagavonden, 20.00 uur

Data in 2019: 3/9, 1/10, 5/11, 3/12

Data in 2020: 7/1, 4/2, 3/3, 7/4, 28/4 (2/6)

€ 170 (AG-leden €75)

Opzet: studiegroep, maximaal 16 deelnemers

In deze studiegroep maken we uitgebreid kennis met het werk van de hedendaagse Franse filosoof Bernard Stiegler, die de techniek als het eigenlijke doch consequent vergeten thema van de filosofie beschouwt en de menselijke conditie begrijpt als een technische conditie. Dit doen we aan de hand van de lectuur van een van zijn belangrijkste recente publicaties, *The Automatic Society Vol. 1. The Future of Work* (2015). Centraal in het denken van Stiegler staat de vraag naar de fundamentele betekenis van de techniek voor het mens-zijn. Grondgedachte van zijn denken is dat er niet zoiets bestaat als een menselijke natuur maar dat de mens juist wordt gekenmerkt door een 'oorspronkelijk gebrek aan oorsprong' ofwel een oorspronkelijke afwezigheid van natuurlijke kwaliteiten. Dit maakt dat de mens zijn 'wezen' steeds weer opnieuw zelf moet uitvinden en dat betekent concreet dat zijn bestaanswijze door en door accidenteel is: fundamenteel geconstitueerd en geconditioneerd door de techniek. En wel van meet af aan: de mens is geëvolueerd uit de techniek. Hij is niet zozeer een product van bio-evolutie als wel van techno-evolutie en een belangrijk inzicht bij Stiegler is dat de drijfveer van die evolutie de techniek is en niet de mens. Sinds de Industriële Revolutie en de uitvinding van de machine is dit proces in een permanente stroomversnelling geraakt en met de huidige opmars van digitale algoritmes en de algehele informatisering, automatisering en robotisering van de samenleving in de context van het globale kapitalisme, lijkt het bestaan overspoeld te worden door een technologische *avalanche* die meer en meer als problematisch wordt ervaren en die ook een destructieve impact heeft op de aardse biosfeer. In *The Automatic Society* biedt Stiegler naast een uitvoerige diagnose van deze situatie ook aanzetten voor een alternatief.

Literatuur:

Bernard Stiegler. 2015. *The Automatic Society Vol. 1. The Future of Work*. Cambridge-Malden: Polity (boek dat we gaan lezen)

Achtergrondliteratuur: Bernard Stiegler. *Als een vliegende vis. Over de wording van een filosoof* (2007) en *Per toeval filosoferen. In gesprek met Élie During* (2014)

Pieter Lemmens doceert filosofie en ethiek aan het *Institute for Science in Society (ISiS)* aan de *Faculteit der Natuurwetenschappen (FNWI)* van de *Radboud Universiteit te Nijmegen*.

Pouwel Slurink: *Naturalistische filosofie: De evolutie van de taal.* Code PS

Woensdagavonden, 20.00 uur
In 2019: 25/9, 23/10, 27/11, 18/12
In 2020: 22/1, 26/2, 25/3, 22/4, 27/5 (24/6)
€ 170 (AG-leden €75)

Opzet: studiegroep, maximaal 16 deelnemers

Oedipus loste het raadsel van de Sfinx op, "Wat loopt 's ochtends op vier voeten, 's middags op twee en 's avonds op drie?" De Sfinx stortte zich van de rots, maar liet een wereld achter die niet minder raadselachtig is. We weten nog steeds niet waarom er iets is en niet niets, waarom er leven en bewustzijn is - laat staan dat we weten wat het klimatologisch en ecologisch recept is voor een intelligent en sprekend wezen. De vooruitgang in het leggen van die laatste puzzel was de laatste decennia wel enorm. Er zijn veel *missing links* gevonden. Het blijkt dat mensapen, aapmensen en mensachtigen een wijd verspreide en zich overal vertakkende groep soorten vormden. Klimaat en plaattektoniek zorgden voor een mix van veranderende ecosystemen die onze voorouders dwongen zich voortdurend aan te passen. Maar verklaart dat waarom er zoveel moeders moesten sterven om baby's met idioot grote breinen te krijgen, waarom taal en moraal ontstonden, en waarom mensen ondanks hun nieuwsgierigheid en hun 87 miljard hersencellen toch verbijsterend dom zijn? Waarom zijn wij niet alleen sprekend apen, maar ook sprekende apen? In zijn vlot leesbare *Adam's Tongue* presenteert de eigengereide en stokoude linguïst Derek Bickerton geduldig alle stukjes van de puzzel. Zijn grote kennis van zowel taal als de menselijke evolutie stellen hem in staat ze nauwkeurig in elkaar passen. Het boek staat garant voor een interessante tijdreis en in ieder geval een jaar lang interessante discussies. Met het recenter *Our human story* plaatsen we het model van Bickerton in de context van de huidige kennis van onze verloren gegane familieleden.

Literatuur

Derek Bickerton, *Adam's Tongue. How humans made language, how language made humans*. New York: Hill and Wang (2010). Paperback, prijs € 15,99
Louise Humphrey & Chris Stringer, *Our human story*. London Natural History Museum (2018). Paperback, prijs € 17,99.

Pouwel Slurink is een ethicus en wetenschapsfilosoof die vooral geïnteresseerd is in naturalistische filosofie, waarin wetenschap en filosofie elkaar wederzijds bevruchten. Hij verzorgt colleges voor HOVO's, universiteiten en andere instellingen. Bijna jaarlijks begeleidt hij ook een filosofiegroep voor het AG. In 2014 publiceerde hij 'Aap zoekt zin, Waarom wij bewustzijn, vrije wil, cultuur en religie hebben'.

Sikko Argelo en Bert Rajh: *Religie als natuurlijk fenomeen*

Code RA

Maandagavonden, 20.00 uur

In 2019: 9/9, 14/10, 11/11, 9/12

In 2020: 13/1, 10/2, 9/3, 20/4, 18/5 (15/6)

€ 170 (AG-leden €75)

**Opzet: Zelfsturende studiegroep,
max. 12 deelnemers, incl. begeleiders**

Wetenschap en religie worden vaak beoordeeld als onverzoenlijk. Dat komt doordat wetenschappelijk inzicht, in het bijzonder de evolutietheorie, door strijdlustige atheïsten in stelling wordt gebracht als een *alternatief* voor religie: 'Je moet geloven in naturalistische verklaringen, dan kun je genezen van de dwaling om te geloven in een bovennatuurlijke bron van zingeving'. Voor een meer constructieve benadering gaan we te rade bij de Amerikaanse bewustzijnsfilosoof Daniel Dennett (1942). Dennett neemt geen genoegen met de veronderstelde onverenigbaarheid van wetenschap en religie. Hij stelt voor de pretentie van de wetenschap te reduceren: "*De taak van de wetenschap is niet om te doen wat religie doet, maar om te bestuderen wat religie doet*".

Dennett relateert zijn zoektocht naar begrip voor religie aan de evolutietheorie. Als enige diersoort is Homo Sapiens er kortgeleden (vermoedelijk pas in de laatste 100.000 jaar) toe gekomen om te geloven in een zingeving van ons bestaan die afkomstig is van buiten de voor ons toegankelijke werkelijkheid. Mensen hebben het leven verrijkt door niet slechts *oorzaken*, maar ook *motieven* ten grondslag te leggen aan wat er gebeurt, of aan wat we graag willen dat er gebeurt. Mensen zijn waaromvragers, ze zoeken naar bedoelingen. Onze aanleg tot religie noemen we religiositeit, en dat is een genetisch verankerde eigenschap die alle mensen gemeen hebben. In evolutionaire termen moet religie dus adaptief en fitness bevorderend zijn, want anders zouden we er via natuurlijke selectie wel afscheid van hebben genomen. Met het boek, dat wij gaan bestuderen, wil Dennett het taboe op een wetenschappelijke benadering van religie doorbreken.

Literatuur

Daniel Dennett: *De betovering van het geloof*. Contact (2006). Prijs € 27,50.

Bert Rajh (1948) – h.rajh@upcmail.nl, T.U.-Aken: *promotie Organische Chemie (1975)*. HTS-Eindhoven: *docent Chemische Technologie (1980 – 1990)*. Fontys Hogescholen: *uiteenlopende leidinggevende functies (1990 – 2010)*.

Sikko Argelo (1935) – argelo@on.nl, TU Delft: *Toegepaste Wiskunde en Informatica. Werkkringen: TU Delft, Rijkswaterstaat, Philips, BSO-ORIGIN, T.Ue*. In 2017 verscheen zijn boek '*Spel van Replicatoren; Evolutietheorie als aansporing tot bescheidenheid*'.

Tenslotte: zo kunt u inschrijven

Inschrijven is alleen mogelijk via www.ag-eindhoven.nl, vanaf 5 juni om 12.00 uur. Registratie is in volgorde van inschrijving, AG-leden hebben voorrang tot en met 19 juni..

U kunt op de overzichtspagina een groep van uw interesse aanklikken en de volledige informatie lezen. Op de duidelijk aangegeven knop klikken leidt u naar het reserveringssysteem. Volg de aanwijzingen.

U kunt zich ook voor deelname aan meerdere groepen inschrijven, maar voor meer dan twee wordt niet aangeraden.

Het is natuurlijk niet te bedoeling om voor meer groepen in te schrijven om de eigen kans te vergroten. U verkleint daarmee immers de kansen van anderen. Zie ook verderop onder 'Wachtlijst'.

Als er te weinig inschrijvingen voor een groep zijn kan het AG besluiten deze groep niet door te laten gaan.

U hoort zo spoedig mogelijk of een groep van uw keuze al of niet doorgaat

Betaling

U dient via het reserveringssysteem ook te betalen, Dat kan zowel met iDEAL als via de 'traditionele' wijze van geld overmaken. Let in het eerste geval goed op de aanwijzingen van het systeem en geef in het tweede geval uw naam en de code van de groep waarvoor u betaalt op. De betaling doet u aan Academisch Genootschap Eindhoven inz filosofie, IBAN NL 23 ABNA 0512 6530 03.

Wachtlijst

Als voor de groep van uw keuze het maximaal aantal inschrijvingen bereikt is, kunt u op de wachtlijst geplaatst worden, Betaling is daarbij niet nodig. Omdat het niet zeker is of er reeds geregistreerde personen zullen uitvallen is het een goed idee om een tweede groep te kiezen. U zult bij deze tweede aanmelding wel om betaling gevraagd worden, Als er bij de groep van uw eerste keuze een plaats vrijmocht komen, kunt u hiervoor kiezen en uw tweede keus annuleren door het bij het onderaan deze bladzijde vermelde mailadres te melden. Annulering van uw tweede reservering en deelname aan uw oorspronkelijke reservering worden dan meteen per e-mail bevestigd.

Kosten

Er zijn twee soorten inschrijvers: AG-leden en niet-leden. Studenten, die in het bezit zijn van een collegekaart, vallen onder de categorie '*niet-leden, met recht op korting*'. Zij betalen hetzelfde als AG-leden.

De kosten voor deelname aan een groep zijn afhankelijk van het dagdeel. Voor de avondgroepen bedragen de kosten € 170 (AG-leden € 75). Voor de ochtendgroepen bedragen de kosten € 295 (AG-leden € 200). In deze prijs is een lunch inbegrepen. Mocht u hieraan niet meedoen, dan kunnen wij tot onze spijt de kosten hiervoor niet restitueren.

Ondervindt u problemen, mail dan naar filosofie@ag-eindhoven.nl